

opinió

EUROPA

93
DESEMBRE
2010

LES ELECCIONS CATALANES I LA SITUACIÓ DE L'ESQUERRA A EUROPA

Joan Subirats catedràtic de ciència política de la UAB

Les eleccions celebrades a Catalunya el passat 28 de novembre s'han saldat amb un fort retrocés de les diferents forces polítiques de l'esquerra. Les tres forces polítiques que van acabar amb l'hegemonia de Convergència i Unió (CIU) al 2003, han vist ara, set anys després, com perdien en conjunt mig milió de vots i més de vint diputats. CIU tornarà al govern, mentre el Partit Popular augmenta així mateix vots i representació parlamentària. Es confirma doncs, també a Catalunya, el significatiu gir de la ciutadania europea cap a posicions polítiques més conservadores, amb un retrocés general de les opcions socialdemòcrates o d'esquerra.

Les grans transformacions econòmiques, tecnològiques i socials dels últims temps, així com les ombres que projecten sobre el manteniment del benestar aconseguit a l'Europa occidental en la segona meitat del segle xx, sembla que empenyen un sectors creixents de la ciutadania cap a posicions que apunten a polítiques més restrictives en relació a la immigració, sobre la universalitat de les prestacions socials, o que demanen més mà dura pels infractors i transgressors de l'ordre. En un moment com l'actual, i davant la sensació d'amenaça que molts ciutadans poden tenir en relació a la sostenibilitat de prestacions socials de tot tipus, es pot començar amb l'heterofobia, acusant als "altres" del que ens va succeïnt, i acabar en posicions de racisme que no tinguin de fet base racial. Ha succeït amb els "altres" clàssics (els gitanos), s'ha anat seguint amb els nous "altres" (islamofòbia), i al final es pot ampliar el rebuig cap a aquells "tants" que abusen dels drets adquirits i posen en perill el poc treball i el poc o molt benestar del que "nosaltres" ara disposem. És evident que l'Europa actual s'ha edificat sobre innombrables conflictes de religió, i això havia fet de la llibertat religiosa una fita indefugible. Però, la por al radicalisme d'aquells que no han fet encara els deures de la secularització de les seves pautes de conducta pública i política, ha generat una exacerbació de les diferències, i ha convertit, fins i tot, la religió en la divisòria cultural i en el límit de la incorporació a la plena ciutadania. Assenyalo tots aquests temes perquè a Catalunya, com a d'altres parts d'Europa, aquests han estat alguns dels fantasmes agitats en la campanya electoral per part dels partits conservadors.

D'altra banda, el fort impacte dels resultats electorals sobre el sistema polític català encara estan per digerir. A l'esquerra, la derrota ha impactat sobretot als socialistes del PSC i als independentistes d'ERC. El debat barreja fins ara noms i

idees. Més noms de persones que idees de renovació. En el PSC, el debat connecta amb la renovació de la socialdemocràcia a tota Europa. Com sabem, la socialdemocràcia sorgeix com a força hegemònica en l'Europa de la segona postguerra mundial, capaç de combinar, amb encert, l'acceptació de l'economia de mercat amb un èmfasi redistribuïdor que pren forma de polítiques socials d'universalització d'una base de benestar comú. El problema és que les bases estructurals en que s'assentava aquesta combinació estan avui profundament qüestionades. No disposem ni d'una estructura de classes estable, ni d'una economia fonamentada en mercats nacionals, ni de la capacitat d'assegurar el futur de les polítiques de benestar per a una població cada cop més vulnerable i laboralment precaritzada. Després de tants anys de gestió del capitalisme de rostre humà, en el moment que el sistema econòmic tendeix a naturalitzar-se, i vol desprendre's dels costos de la redistribució, pot ser que la socialdemocràcia hagi passat de ser part de la solució, a convertir-se en part del problema.

Una persona tan poc susceptible de ser qualificada de radical com Michael Walzer, afirmava fa poc a la revista "Dissent" que el problema de la socialdemocràcia al món occidental és que la seva posició no pot ser qualificada ja ni de revolucionària ni de reformista, i que s'està convertint simplement en convencional. Segons Walzer, què caracteritza a la socialdemocràcia? Una combinació de democràcia, de regulació de l'economia de mercat i un conjunt de polítiques de benestar. En els tres aspectes, la socialdemocràcia no aconsegueix trobar nous enfocaments per als nous problemes plantejats. Predomina una democràcia de baixa intensitat, es tendeix a gestionar de la millor manera possible la deriva financera del capitalisme, i després de l'acceptació acrítica del New Public Management i de les seves lògiques eficientistes, no sembla haver capacitat suficient per rearticular pactes socials per la defensa d'una renovada visió de la inclusió social. Walzer afirma que si es vol seguir lluitant pel component bàsic de l'esquerra: l'equitat, cal recuperar la política, la insurgència.

L'acumulació d'interrogants que té avui plantejada l'esquerra europea és significativa. De què es parla quan ens referim al creixement? Segueix sent l'horitzó de progrés la construcció de més d'infraestructures, més cotxes, més ocupació abusiva del sòl i el malbaratament de recursos? Són els immigrants o els pobres que no s'esforcen els que posen en perill les polítiques de benestar? S'ha d'avançar cap a la nova societat del coneixement sobre la base de mantenir els privilegis dels de sempre? Amb qui ha d'establir aliances la nova esquerra? Quins són els agents de canvi i de transformació al segle XXI? Immanuel Wallerstein ha dit recentment que la socialdemocràcia ha deixat de ser un moviment polític per convertir-se en una expressió cultural. Sona a epitafi, però el cert és que la força social i política de la socialdemocràcia europea encara és molt significativa i, per tant, és imaginable que hi hagi esforços combinats per buscar noves propostes per a vells i nous problemes. A Catalunya semblen que hi treballen.